

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

13 februarie 2014 *

„Trimitere preliminară — Articolele 49 TFUE, 101 TFUE și 102 TFUE — Regulamentul (CEE) nr. 2454/92 — Regulamentul (CE) nr. 12/98 — Activitate de închiriere de autovehicule cu șofer — Reglementare națională și reglementare regională — Autorizație eliberată de comune — Condiții — Situații pur interne — Competența Curții — Admisibilitatea întrebărilor”

În cauzele conexe C-162/12 și C-163/12,

având ca obiect cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Italia), prin deciziile din 19 octombrie 2011 și din 1 decembrie 2011, primite de Curte la 2 aprilie 2012, în procedurile

Airport Shuttle Express scarl (C-162/12)

Giovanni Panarisi (C-162/12),

Società Cooperativa Autonoleggio Piccola arl (C-163/12)

Gianpaolo Vivani (C-163/12)

împotriva

Comune di Grottaferrata,

cu participarea:

Federnoleggio,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul M. Ilešić, președinte de cameră, domnii C.G. Fernlund și A. Ó Caoimh (raportor), doamna C. Toader și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: doamna A. Impellizzeri, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 19 iunie 2013,

* Limba de procedură: italiana.

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Airport Shuttle Express scarl, domnul Panarisi, Società Cooperativa Autonoleggio Piccola arl, domnul Vivani și Federnoleggio, de P. Troianiello, avocat;
- pentru Comune di Grottaferrata, de M. Giustiniani și de N. Moravia, avocați;
- pentru Comisia Europeană, de J. Hottiaux și de F. Moro, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 26 septembrie 2013,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea articolelor 3 TUE-6 TUE, 49 TFUE, 101 TFUE și 102 TFUE, precum și a Regulamentului (CEE) nr. 2454/92 al Consiliului din 23 iulie 1992 de stabilire a condițiilor în care transportatorii nerezidenți pot presta servicii naționale de transport rutier de călători într-un stat membru (JO L 251, p. 1) și a Regulamentului (CE) nr. 12/98 al Consiliului din 11 decembrie 1997 de stabilire a condițiilor în care transportatorii nerezidenți pot presta servicii naționale de transport rutier de călători într-un stat membru (JO 1998, L 4, p. 10, Ediție specială, 07/vol. 4, p. 184).
- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul a două litigii între Airport Shuttle Express scarl (denumită în continuare „Airport Shuttle Express”) și domnul Panarisi, precum și Società Cooperativa Autonoleggio Piccola arl (denumită în continuare „Autonoleggio Piccola”) și domnul Vivani, pe de o parte, și Comune di Grottaferrata, pe de altă parte, în legătură cu suspendarea autorizațiilor de exercitare a activității de închiriere de autovehicule cu șofer („noleggio con conducente”, denumită în continuare „închiriere cu șofer”). Federnoleggio, o asociație care grupează întreprinderi de închiriere de automobile și autobuze cu șofer, a intervenit în susținerea reclamanților din cele două litigii principale.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Regulamentul nr. 2454/92 a fost anulat prin Hotărârea din 1 iunie 1994, Parlamentul European/Consiliul (C-388/92, Rec., p. I-2067).
- 4 Potrivit articolului 1 din Regulamentul (CE) nr. 12/98:

„Orice transportator care prestează, contra cost, servicii de transport rutier de călători, titular al licenței comunitare [...], are dreptul, în condițiile stabilite în prezentul regulament și fără discriminări pe considerente de naționalitate sau loc de stabilire, să presteze, temporar și contra cost, servicii naționale de transport rutier de călători într-un alt stat membru [...], fără a fi obligat, în acest scop, să dețină un sediu social sau un alt fel de sediu în statul respectiv.

[...]”

- 5 Potrivit articolului 2 punctul 4 din Regulamentul nr. 12/98, în înțelesul acestui regulament, „vehicule” înseamnă „autovehiculele care, date fiind construcția și dotările lor, sunt capabile să transporte mai mult de nouă persoane – inclusiv șoferul –, fiind destinate anume acestui scop”.

- 6 După cum rezultă din articolul 2 alineatul (2) litera (d) din Directiva 2006/123/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile în cadrul pieței interne (JO L 376, p. 36, Ediție specială, 13/vol. 58, p. 50), aceasta nu se aplică serviciilor în domeniul transportului care intră în domeniul de aplicare al titlului V din partea a treia din Tratatul FUE.

Dreptul italian

Reglementarea națională

- 7 Articolul 3 din Legea-cadru nr. 21 din 16 ianuarie 1992 privind transportul de persoane prin intermediul unor servicii publice de transport auto neregulate (GURI nr. 18 din 23 ianuarie 1992), astfel cum a fost modificată prin Decretul-lege nr. 207 din 30 decembrie 2008 (GURI nr. 304 din 31 decembrie 2008), devenit lege, după modificare, prin Legea nr. 14 din 27 februarie 2009 (supliment ordinar la GURI nr. 49 din 28 februarie 2009, denumită în continuare „Legea nr. 21/1992”), prevede:

„1. Serviciul de închiriere cu șofer se adresează utilizatorilor care prezintă, la garaj, o cerere pentru un anumit serviciu cu o durată determinată și/sau o anumită călătorie.

2. Staționarea vehiculelor respective trebuie efectuată în interiorul garajului [...]

3. Sediul transportatorului și garajul trebuie să fie situate exclusiv pe teritoriul comunei care a eliberat autorizația.”

- 8 Potrivit articolului 7 din Legea nr. 21/1992:

„1. În vederea desfășurării libere a activității, titularii licențelor pentru exercitarea serviciului de taxi sau titularii autorizației pentru exercitarea serviciului de închiriere cu șofer pot

[...]

b) să se asocieze în cooperative de producție și de lucrări, acestea însemnând cooperative aflate în proprietate colectivă sau cooperative de servicii, care funcționează în conformitate cu reglementările în vigoare privind cooperarea;

c) să se asocieze într-un consorțiu de artizani și în toate celelalte forme prevăzute de lege;

[...]

2. În cazurile prevăzute la alineatul 1 sunt permise acordarea licenței sau a autorizației organismelor prevăzute de acesta și reintrarea în posesia licenței sau a autorizației acordate anterior, în cazul retragerii, revocării sau excluderii de către organismele respective.

[...]”

- 9 Articolul 8 din această lege prevede:

„1. Licența acordată în scopul exercitării serviciului de taxi și autorizația acordată în scopul exercitării serviciului de închiriere cu șofer sunt eliberate de administrațiile comunale, prin procedura licitației, persoanelor care dețin în proprietate un vehicul [...] sau care dețin un vehicul în leasing; aceste persoane pot asigura gestionarea lor în mod individual sau prin asociere.

2. Licența sau autorizația se acordă pentru un singur vehicul [...]. Aceeași persoană poate [...] cumula mai multe autorizații în vederea exercitării serviciului de închiriere cu șofer [...]

3. Pentru a se putea obține și menține autorizația pentru serviciul de închiriere cu șofer, este obligatorie deținerea, în temeiul unui titlu juridic valid, a unui sediu, a unui garaj [...] situate pe teritoriul comunei care a eliberat autorizația.”

10 Articolul 11 alineatele 2 și 4 din Legea nr. 21/1992 prevede:

„2. Preluarea utilizatorului sau începerea serviciului se efectuează pornind de pe teritoriul comunei care a eliberat licența pentru orice destinație, pe baza acordului șoferului pentru destinații aflate în afara localității sau a teritoriului aflat în competența comunei, cu excepția cazurilor prevăzute la alineatul 5 al articolului 4.

[...]

4. Rezervările de transport pentru serviciul de închiriere cu șofer se efectuează la garajele respective. Începerea și terminarea fiecărui serviciu de închiriere cu șofer trebuie să aibă loc la garajul situat pe teritoriul comunei care are a acordat autorizația, cu revenire la acesta, în timp ce preluarea și sosirea la destinație a utilizatorului pot avea loc și pe teritoriul altor comune.”

11 Reiese din dosarul aflat la dispoziția Curții că articolul 14 bis alineatul 2 din Legea nr. 11 din 4 februarie 2005, introdus prin Legea nr. 88 din 7 iulie 2009 privind dispozițiile adoptate pentru punerea în aplicare a obligațiilor comunitare care rezultă din apartenența Italiei la Comunitățile Europene – Legea comunitară 2008 (supliment ordinar la GURI nr. 161 din 14 iulie 2009), prevede că „cetățenilor italieni nu li se aplică normele sau practicile din dreptul intern italian care produc efecte discriminatorii în raport cu condițiile și cu tratamentul aplicate resortisanților comunitari care au domiciliul pe teritoriul național”.

Reglementarea regională din Lazio

12 Articolul 5 din Legea regională din Lazio nr. 58 din 26 octombrie 1993 privind dispozițiile referitoare la exercitarea activității de transport public neregulat și normele referitoare la rolul șoferilor în serviciile publice de transport neregulat prevăzute la articolul 6 din Legea nr. 21/1992 (*Bollettino ufficiale della Regione Lazio* nr. 31 din 10 noiembrie 1993), astfel cum a fost modificată prin articolul 58 din Legea regională din Lazio nr. 27 din 28 decembrie 2006 (supliment ordinar nr. 5 la *Bollettino ufficiale della Regione Lazio* nr. 36 din 30 decembrie 2006, denumită în continuare „Legea regională nr. 58/1993”), prevede:

„Serviciul de închiriere cu șofer se adresează utilizatorului special care introduce la sediul transportatorului o cerere în acest sens pentru o prestație determinată în ceea ce privește durata sau traseul acesteia. Preluarea utilizatorului sau începerea serviciului au loc pe teritoriul comunei care a eliberat autorizația. Serviciul este efectuat către orice destinație. Staționarea vehiculelor se face în interiorul garajelor.”

13 Articolul 10 din Legea regională nr. 58/1993, intitulat „Obligațiile titularilor de licență pentru prestarea serviciilor de taxi și ale titularilor de autorizații pentru prestarea serviciilor de închiriere cu șofer”, prevede la alineatul 2:

„Sub rezerva dispozițiilor prevăzute [...], preluarea utilizatorului și începerea serviciului au loc exclusiv pe teritoriul comunei care a eliberat licența sau autorizația și sunt efectuate către orice destinație, cu acordul prealabil al șoferului în cazul destinațiilor situate în afara teritoriului comunei.”

14 Articolul 17 din Legea regională nr. 58/1993 stabilește condițiile pentru înscrierea șoferilor în registrul provincial. Alineatul 1 litera a) al acestui articol prevede că, în vederea înscrierii, șoferul trebuie „să fie un resortisant italian sau al unei țări a Comunității Economice Europene”.

Litigiile principale și întrebările preliminare

- 15 Prin actele din 1 februarie 2011, Comune di Grottaferrata a decis suspendarea pe o perioadă de 30 de zile, începând cu 14 martie 2011, a autorizațiilor privind exercitarea activității de închiriere cu șofer acordate de această comună domnilor Panarisi și Vivani. Motivul a fost încălcarea constatată a articolului 3 și a articolului 11 alineatul 4 din Legea nr. 21/1992, precum și a articolelor 5 și 10 din Legea regională nr. 58/1993, în sensul că aceste dispoziții prevăd utilizarea exclusivă și obligatorie a unui garaj situat pe teritoriul comunei care a eliberat autorizația pentru serviciul în discuție, precum și începerea și terminarea serviciului în garajul respectiv. Astfel, unele verificări ar fi evidențiat că vehiculele afectate serviciului vizat de aceste autorizații nu utilizau garajele situate pe teritoriul Comune di Grottaferrata, ci garaje situate pe teritoriul orașului Roma, în care se află sediile sociale ale Airport Shuttle Express și Autonoleggio Piccola, cărora domnul Panarisi și, respectiv, domnul Vivani le cesionaseră autorizațiile.
- 16 Airport Shuttle Express și domnul Panarisi, precum și Autonoleggio Piccola și domnul Vivani au introdus la instanța de trimitere două acțiuni prin care au solicitat anularea măsurilor de suspendare sus-menționate, a căror legalitate o contestă îndeosebi în temeiul legislației Uniunii în materiile transportului, pieței interne și concurenței.
- 17 Instanța de trimitere arată că transportul neregulat cu șofer nu face obiectul unei reglementări specifice în dreptul Uniunii. Cu toate acestea, în speță ar trebui să se facă trimitere la reglementarea Uniunii privind transportul de persoane. În această privință, dreptul Uniunii în materia libertății de stabilire și a liberei concurențe ar fi pe deplin aplicabil în sectorul transporturilor. Această instanță invocă în special liberalizarea transporturilor în cadrul pieței unice, prevăzută de Regulamentul nr. 2454/92, precum și liberalizarea care ar fi fost realizată prin Regulamentul nr. 12/98 în sectorul transportatorilor cu autobuzul. Instanța de trimitere se referă deopotrivă la articolul 92 TFUE. În ceea ce privește libera concurență, aceasta citează articolele 101 TFUE și 102 TFUE coroborate cu articolul 3 TUE și cu articolul 4 alineatul (3) TUE, precum și cu articolele 3 TFUE-6 TFUE.
- 18 Potrivit instanței de trimitere, reglementările italiene națională și regională relevante par a fi contrare articolului 49 TFUE. În plus, această instanță consideră că reglementările respective par să conțină măsuri care împiedică o concurență reală între operatori în domeniul pieței transporturilor.
- 19 În aceste condiții, Tribunale amministrativo regionale per il Lazio a hotărât să suspende judecarea cauzelor și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare, care sunt formulate în termeni identici în cauzele C-162/12 și C-163/12:

„1) Articol[ele] 49 TFUE, [...] 3 TUE[-]6 TUE, 101 [TFUE] și 102 TFUE, precum și Regulamentul [nr. 2454/92] și Regulamentul [nr. 12/1998] se opun aplicării articolului 3 alineatul 3 și a articolului 11 din Legea [nr. 21/1992] în măsura în care prevăd că «[...] [s]ediul transportatorului și garajul trebuie să fie situate exclusiv pe teritoriul comunei care a eliberat autorizația» și, respectiv, că «[r]ezervările de transport pentru serviciul de închiriere cu șofer se efectuează la garaj. Începerea și terminarea fiecărui serviciu de închiriere cu șofer trebuie să aibă loc la garajul situat pe teritoriul comunei care a acordat autorizația, cu revenire la acesta, în timp ce preluarea și sosirea la destinație a utilizatorului pot avea loc și pe teritoriul altor comune. [...]»?

2) Articol[ele] 49 TFUE, [...] 3 TUE[-]6 TUE, 101 [TFUE] și 102 TFUE, precum și Regulamentul [nr. 2454/92] și Regulamentul [nr. 12/1998] se opun aplicării articolelor 5 și 10 din Legea regională [nr. 58/1993] în măsura în care prevăd că «[...] [p]reluarea utilizatorului și începerea serviciului au loc exclusiv pe teritoriul comunei care a eliberat autorizația», respectiv că «preluarea utilizatorului și începerea serviciului au loc exclusiv pe teritoriul comunei care a eliberat licența sau autorizația și se efectuează pentru orice destinație, pe baza acordului șoferului pentru destinațiile aflate în afara teritoriului comunei?»

- 20 Prin Ordonanța Președintelui Curții din 2 mai 2012, cauzele C-162/12 și C-163/12 au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la cererile introduse după închiderea procedurii orale

- 21 Prin actul depus la grefa Curții la 31 octombrie 2013, completat printr-un addendum depus la 21 noiembrie 2013, Airport Shuttle Express, domnul Panarisi, Autonoleggio Piccola și domnul Vivani, precum și Federnoleggio au solicitat redeschiderea procedurii orale. În opinia acestora, în lumina concluziilor avocatului general, o asemenea redeschidere se impune în scopul, pe de o parte, de a acoperi anumite lacune factuale privind chestiunea admisibilității cererilor de decizie preliminară și, pe de altă parte, de a permite o dezbatere privind efectul eventual asupra acestei chestiuni a procedurii de atribuire de către comunele italiene a autorizațiilor de exercitare a activității de închiriere cu șofer.
- 22 În subsidiar, persoanele interesate menționate solicită Curții să adreseze instanței de trimitere o cerere de lămuriri în conformitate cu articolul 101 din Regulamentul de procedură al Curții.
- 23 Potrivit articolului 83 din Regulamentul de procedură, Curtea poate să dispună, după ascultarea avocatului general, redeschiderea fazei orale a procedurii, în special atunci când consideră că nu este suficient de lămurită sau atunci când o parte a invocat, după închiderea acestei faze, un fapt nou de natură să aibă o influență decisivă asupra deciziei Curții sau atunci când cauza trebuie soluționată pe baza unui argument care nu a fost pus în discuția părților ori a persoanelor interesate prevăzute la articolul 23 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene.
- 24 Cu toate acestea, trebuie amintit că, în temeiul articolului 252 al doilea paragraf TFUE, avocatul general are rolul de a prezenta în mod public, cu deplină imparțialitate și în deplină independență, concluzii motivate în cauzele care, în conformitate cu Statutul Curții, necesită intervenția sa. În exercitarea acestei misiuni, îi este permis să analizeze, dacă este cazul, cererea de decizie preliminară prin încadrarea acesteia într-un context mai larg decât cel strict definit de instanța de trimitere sau de părțile din litigiul principal. Întrucât nici concluziile avocatului general, nici motivarea pe care se întemeiază acestea nu sunt obligatorii pentru Curte, redeschiderea procedurii orale, în conformitate cu articolul 83 din Regulamentul de procedură, nu este indispensabilă de fiecare dată când avocatul general ridică o problemă de drept care nu a făcut obiectul unei discuții între părți (a se vedea în special Hotărârea din 22 mai 2008, Feinchemie Schwebda și Bayer CropScience, C-361/06, Rep., p. I-3865, punctul 34, Hotărârea din 11 aprilie 2013, Novartis Pharma, C-535/11, punctul 31, precum și Hotărârea din 12 decembrie 2013, Carratù, C-361/12, punctul 19).
- 25 În aceste condiții, cererea având ca obiect redeschiderea procedurii orale nu trebuie admisă.
- 26 În ceea ce privește posibilitatea, prevăzută la articolul 101 din Regulamentul de procedură, de a adresa o cerere de lămuriri instanței de trimitere, dintr-o jurisprudență consacrată, reflectată deja la articolul 94 literele (b) și (c) din regulamentul menționat, reiese că, întrucât decizia de trimitere reprezintă temeiul procedurii desfășurate în fața Curții, este indispensabil ca instanța națională să clarifice cadrul factual și normativ al litigiului principal și să ofere un minim de explicații cu privire la motivele care au stat la baza alegerii dispozițiilor de drept al Uniunii a căror interpretare o solicită și cu privire la legătura pe care o stabilește între aceste dispoziții și legislația națională aplicabilă litigiului cu care este sesizată (a se vedea în acest sens în special Ordonanța din 28 iunie 2000, Laguillaumie, C-116/00, Rec., p. I-4979, punctele 23 și 24, Hotărârea din 19 aprilie 2007, Asemfo, C-295/05, Rep., p. I-2999, punctul 33, precum și Hotărârea din 21 februarie 2013, Mora IPR, C-79/12, punctul 37).
- 27 În aceste condiții, Curtea consideră că, în cadrul prezentelor cauze, nu este indicat să adreseze instanței de trimitere o cerere de lămuriri.

Cu privire la cererile de decizie preliminară

- 28 Prin intermediul întrebărilor formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă diverse dispoziții ale dreptului Uniunii trebuie interpretate în sensul că se opun unor reglementări, națională și regională, referitoare la condițiile de autorizare și de exercitare a activității de închiriere cu șofer.
- 29 Având în vedere modul de redactare a întrebărilor adresate, trebuie amintit de la bun început că, în cadrul articolului 267 TFUE, Curtea nu este competentă să se pronunțe nici cu privire la interpretarea actelor cu putere de lege și a normelor administrative naționale, nici cu privire la conformitatea unor asemenea dispoziții cu dreptul Uniunii (a se vedea în special Hotărârea din 18 noiembrie 1999, Teckal, C-107/98, Rec., p. I-8121, punctul 33, precum și Hotărârea din 23 martie 2006, Enirisorse, C-237/04, Rec., p. I-2843, punctul 24 și jurisprudența citată).
- 30 În aceste condiții, reiese dintr-o jurisprudență constantă că, în cazul în care întrebările au fost formulate necorespunzător sau depășesc cadrul puterilor care sunt conferite Curții prin articolul 267 TFUE, aceasta are competența de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională, în special din motivarea deciziei de trimitere, elementele de drept al Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului (a se vedea printre altele Hotărârea din 11 martie 2010, Attanasio Group, C-384/08, Rep., p. I-2055, punctul 18 și jurisprudența citată). Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate (a se vedea printre altele Hotărârea Attanasio Group, citată anterior, punctul 19, Hotărârea din 14 octombrie 2010, Fuß, C-243/09, Rep., p. I-9849, punctul 39 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 4 octombrie 2012, Byankov, C-249/11, punctul 57 și jurisprudența citată).
- 31 În temeiul acestei jurisprudențe, se poate admite că, deși, prin modul lor de redactare, întrebările adresate par să urmărească o aplicare directă a dreptului Uniunii în litigiile principale, instanța de trimitere vizează în realitate interpretarea acestui drept în lumina elementelor de fapt și de drept din litigiile principale.
- 32 În continuare, trebuie arătat că, astfel cum avocatul general a indicat la punctul 20 din concluzii, Regulamentul nr. 12/98 vizat de întrebările preliminare nu se aplică activității în discuție în litigiile principale, de vreme ce, potrivit articolului 2 punctul 4, acesta se aplică numai autovehiculelor care, date fiind construcția și dotările lor, sunt apte să transporte mai mult de nouă persoane, inclusiv șoferul, fiind destinate anume acestui scop. Pe de altă parte, din cuprinsul punctului 3 din prezenta hotărâre rezultă că Regulamentul nr. 2454/92 a fost anulat de Curte.
- 33 În plus, întrebările adresate menționează, în afara articolelor 49 TFUE, 101 TFUE și 102 TFUE, articolele „3 TUE[-]6 TUE”. În ceea ce privește normele de concurență cuprinse la articolele 101 TFUE și 102 TFUE, în pofida caracterului imprecis cu privire la acest aspect al cererilor de decizie preliminară, din acestea se poate deduce (a se vedea prin analogie în special Hotărârea Byankov, citată anterior, punctul 58 și jurisprudența citată) că, în realitate, având în vedere situația de fapt din litigiile principale, pot viza eventual îndeosebi interpretarea acestor dispoziții coroborate cu articolul 4 alineatul (3) TUE și, respectiv, cu articolul 106 TFUE.
- 34 Pe de altă parte, astfel cum Comisia Europeană a arătat în mod întemeiat, întrebările adresate se referă la obligații rezultate din reglementările în discuție în litigiile principale care le depășesc pe cele a căror pretinsă nerespectare se află la originea litigiilor principale. Astfel, după cum rezultă din cuprinsul punctului 15 din prezenta hotărâre, litigiile principale privesc numai nerespectarea obligațiilor de a utiliza exclusiv un garaj situat pe teritoriul comunei care a eliberat autorizația de exercitare a activității de închiriere cu șofer, precum și de a începe și de a termina fiecare serviciu de transport în garajul respectiv.

- 35 Or, după modul de redactare a acestora, întrebările adresate par să privească, în plus, în primul rând, obligația potrivit căreia sediul transportatorului trebuie să fie situat exclusiv pe teritoriul comunei care a eliberat autorizația respectivă, în al doilea rând, cerința ca rezervările pentru închirierea cu șofer să fie efectuate la garajul utilizat în scopul acestei activități și, în al treilea rând, obligația de a efectua preluarea utilizatorului exclusiv pe teritoriul comunei care a eliberat aceeași autorizație. În ceea ce privește cele trei obligații, întrebările adresate sunt, așadar, ipotetice.
- 36 În aceste condiții, întrebările adresate trebuie înțelese în sensul că prin intermediul acestora se solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 49 TFUE sau normele Uniunii în materia concurenței trebuie interpretate în sensul că se opun unor reglementări, națională și regională, precum cele în discuție în litigiile principale, în măsura în care acestea impun obligații potrivit cărora garajul utilizat în scopul activității de închiriere cu șofer trebuie să fie situat exclusiv pe teritoriul comunei care a eliberat autorizația de exercitare a acestei activități, vehiculele utilizate în scopul activității respective trebuie să fie staționate în acest garaj, iar începerea și terminarea oricărui serviciu trebuie efectuate la garajul respectiv.
- 37 În această privință, în ceea ce privește, în primul rând, normele Uniunii în materia concurenței, deși este adevărat că articolele 101 TFUE și 102 TFUE vizează, în sine, numai comportamentul întreprinderilor și nu privesc măsurile legislative sau administrative care emană de la statele membre, nu este mai puțin adevărat că aceste articole coroborate cu articolul 4 alineatul (3) TUE, care instituie obligația de cooperare, impun statelor membre să nu ia sau să nu mențină în vigoare măsuri, chiar de natură legislativă sau administrativă, care pot elimina efectul util al normelor privind concurența aplicabile întreprinderilor (a se vedea Hotărârea din 16 noiembrie 1977, GB-Inno-BM, 13/77, Rec., p. 2115, punctul 31, Hotărârea din 9 septembrie 2003, CIF, C-198/01, Rec., p. I-8055, punctul 45 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 22 decembrie 2010, Yellow Cab Verkehrsbetrieb, C-338/09, Rep., p. I-13927, punctul 25).
- 38 Cu toate acestea, dintr-o jurisprudență constantă a Curții rezultă că necesitatea de a ajunge la o interpretare a dreptului Uniunii care să fie utilă instanței naționale impune definirea de către aceasta din urmă a cadrului factual și normativ în care se încadrează întrebările adresate sau cel puțin explicarea ipotezelor de fapt pe care se întemeiază aceste întrebări. Aceste cerințe sunt aplicabile în special în domeniul concurenței, care se caracterizează prin situații complexe de fapt și de drept (a se vedea în special Hotărârea Attanasio Group, citată anterior, punctul 32 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 10 mai 2012, Domino Gpa și alții, C-357/10-C-359/10, punctul 22).
- 39 Or, în speță, deciziile de trimitere nu furnizează Curții elementele de fapt și de drept care i-ar permite să determine condițiile în care reglementări precum cele în discuție în litigiile principale s-ar putea încadra în domeniul articolelor 101 TFUE și 102 TFUE coroborate cu articolul 4 alineatul (3) TUE și, respectiv, cu articolul 106 TFUE. În special, deciziile menționate nu oferă nicio explicație privind legătura pe care o stabilesc între aceste articole și litigiile principale sau obiectul acestora.
- 40 În aceste condiții, în măsura în care întrebările adresate ar viza o interpretare a dispozițiilor menționate, trebuie declarate inadmisibile (a se vedea prin analogie în special Hotărârea Domino Gpa și alții, citată anterior, punctul 24).
- 41 În ceea ce privește, în al doilea rând, articolul 49 TFUE, este cert că toate elementele din litigiile principale se limitează la interiorul unui singur stat membru. În aceste condiții, trebuie să se verifice dacă, în prezentele cauze, Curtea este competentă să se pronunțe asupra acestei dispoziții (a se vedea prin analogie în special Hotărârea din 31 ianuarie 2008, Centro Europa 7, C-380/05, Rep., p. I-349, punctul 64, Hotărârea din 22 decembrie 2010, Ombet, C-245/09, Rep., p. I-13771, punctele 9 și 10, precum și Hotărârea Domino Gpa și alții, citată anterior, punctul 25).

- 42 Astfel, reglementări precum cele în discuție în litigiile principale, care sunt, potrivit modului lor de redactare, aplicabile fără a face distincție între operatorii stabiliți pe teritoriul Republicii Italiene și operatorii stabiliți în alte state membre, nu pot intra, de regulă, sub incidența dispozițiilor referitoare la libertățile fundamentale garantate de Tratatul FUE decât în măsura în care acestea se aplică unor situații care au legătură cu schimburile comerciale dintre statele membre (a se vedea în acest sens în special Hotărârea din 7 mai 1997, Pistre și alții, C-321/94-C-324/94, Rec., p. I-2343, punctul 45, Hotărârea din 5 decembrie 2000, Guimont, C-448/98, Rec., p. I-10663, punctul 21, precum și Hotărârea *Duomo Gpa* și alții, citată anterior, punctul 26 și jurisprudența citată).
- 43 În ceea ce privește în special articolul 49 TFUE, reiese din jurisprudența Curții că această dispoziție nu poate fi aplicată în cazul unor activități care nu prezintă niciun factor de legătură cu oricare dintre situațiile vizate de dreptul Uniunii și ale căror elemente pertinente se limitează în întregime la interiorul unui singur stat membru (a se vedea în acest sens printre altele Hotărârea din 8 decembrie 1987, Gauchard, 20/87, Rec., p. 4879, punctul 12, Hotărârea din 20 aprilie 1988, Bekaert, 204/87, Rec., p. 2029, punctul 12, Hotărârea din 1 aprilie 2008, Gouvernement de la Communauté française și Gouvernement wallon, C-212/06, Rep., p. I-1683, punctul 33, precum și Hotărârea din 21 iunie 2012, Susisalo și alții, C-84/11, punctul 18 și jurisprudența citată).
- 44 Desigur, din jurisprudența rezultată din Hotărârea Guimont, citată anterior, reiese că, și într-o situație pur internă, un răspuns la întrebări privind libertățile fundamentale din dreptul Uniunii ar putea fi însă util instanței de trimitere, în special în ipoteza în care dreptul național i-ar impune să îi acorde unui resortisant național beneficiul aceluiași drepturi ca cele pe care un resortisant al altui stat membru le-ar avea în aceeași situație în temeiul dreptului Uniunii (a se vedea în special Hotărârea din 1 iulie 2010, Sbarigia, C-393/08, Rep., p. I-6337, punctul 23, și Hotărârea Susisalo și alții, citată anterior, punctul 20 și jurisprudența citată).
- 45 În speță, ipoteza amintită în jurisprudența menționată privește, în contextul litigiilor principale, drepturile pe care un resortisant al unui alt stat membru decât Republica Italiană le-ar putea avea în temeiul dreptului Uniunii dacă s-ar afla în aceeași situație ca reclamantii din litigiile principale.
- 46 Or, din dosarul aflat la dispoziția Curții rezultă că reclamantii din litigiile principale s-au stabilit deja în Italia și sunt autorizați să exercite activitatea de închiriere cu șofer cu plecarea din Comune di Grottaferrata. Autorizațiile pe care le dețin au fost suspendate temporar din cauza nerespectării anumitor condiții aferente acestora. Reclamantii respectivi nu urmăresc să se stabilească în altă parte în Italia sau în alt stat membru. Prin intermediul acțiunilor formulate, ei nu contestă sistemul general de reglementare a acestei activități sau modul în care sunt acordate autorizațiile. Aceștia solicită numai înlăturarea anumitor condiții impuse de autorizațiile pe care le dețin deja.
- 47 Astfel, un resortisant al unui alt stat membru decât Republica Italiană, aflat în aceeași situație ca cea a reclamantilor din litigiile principale, ar exercita deja, prin ipoteză, o activitate economică în mod stabil și continuu prin intermediul unui sediu situat pe teritoriul italian.
- 48 Cauzele principale sunt, așadar, analoge celei în care s-a pronunțat Hotărârea Sbarigia, citată anterior, în care era vorba despre o decizie de acordare eventuală a unei derogări în ceea ce privește programul de lucru al unei anumite farmacii și, în consecință, în care niciun element nu indica modul în care o astfel de decizie putea afecta operatorii economici proveniți din alte state membre (a se vedea Hotărârea din 5 decembrie 2013, Venturini și alții, C-159/12-C-161/12, punctul 27).
- 49 În aceste condiții, rezultă că interpretarea articolului 49 TFUE, privind libertatea de stabilire, nu este pertinentă în cadrul litigiilor aflate pe rolul instanței de trimitere.
- 50 Având în vedere cele de mai sus, Curtea nu este competentă, în speță, să interpreteze articolul 49 TFUE în raport cu situațiile de fapt din litigiile principale.

- 51 Ținând seama de toate considerațiile de mai sus, Curtea nu este competentă să răspundă la prezentele cereri de decizie preliminară introduse de Tribunale amministrativo per il Lazio în măsura în care acestea privesc interpretarea articolului 49 TFUE. În măsura în care aceste cereri privesc interpretarea altor dispoziții ale dreptului Uniunii, ele trebuie declarate inadmisibile.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 52 Întrucât, în privința părților din litigiile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Curtea de Justiție a Uniunii Europene nu este competentă să răspundă la cererile de decizie preliminară introduse de Tribunale amministrativo per il Lazio (Italia), prin deciziile din 19 octombrie 2011 și din 1 decembrie 2011, în cauzele conexate C-162/12 și C-163/12, în măsura în care acestea privesc interpretarea articolului 49 TFUE. În măsura în care aceste cereri privesc interpretarea altor dispoziții ale dreptului Uniunii, ele sunt inadmisibile.

Semnături